

категорія «вини» є складовою механізму відповідальності. В свою чергу, політична відповідальність - це вид соціальної відповідальності, який полягає у відповідності дій індивідів, соціальних та організаційних спільнот як суб'єктів політики суспільним вимогам щодо здійснення публічної влади.

Особливостями політичної відповідальності є те, що вона, по-перше, може проявитися у засобах конституційно-правової відповідальності, але при цьому не обмежується лише ними. Це пов'язано з тим, що політика є не тільки діяльністю з реалізації державної влади, а й процесом її здобуття і перерозподілу (тобто поширюється не тільки на тих, хто здійснює владу, а й на тих, хто бореться за неї). По-друге, вона настає не тільки за протиправні дії, але й за пристосовництво, кон'юнктурність, необачність у питаннях здійснення політики і т.д.

Отже, можна зробити висновок, що відповідальність українського істеблішменту, зокрема і політична відповідальність є важливим фактором, що впливає на ефективність здійснення публічної політики.

ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ

Халімон І.В., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННПП НАВС Семенов В.В.

В ст. 31 Конституції України визначено, що Україна є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. Забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Метою статті є аналіз основних прав і свобод людини, що можуть бути порушені при здійсненні експертної діяльності на досудовому розслідування та визначення шляхів удосконалення діяльності експертної служби органів внутрішніх справ.

Експерти органів внутрішніх справ (ОВС) як спеціалісти при проведенні огляду місця події виконують значний обсяг роботи, у тому числі вилучають об'єкти, на яких виявлено сліди кримінального правопорушення. У криміналістичних рекомендаціях з вилучення слідів зазначається основне правило – сліди вилучаються з об'єктом, на якому вони залишені. Цими об'єктами можуть бути: скло з серванта, картини, посуд, на яких виявлено відбитки пальців рук; косяк дверей зі слідами знаряддя зламу; дверний або меблевий замок; сейф зі слідами розкривання тощо. Слід пам'ятати, що всі ці предмети є приватною власністю господарів житла, право на володіння якої гарантовано ст. 41 Конституції України. Тому вони повинні вилучатися з дозволу власників з обов'язковою процесуальною фіксацією. Виявлення та вилучення слідів на таких об'єктах в лабораторних умовах потрібно проводити якомога швидше з метою забезпечення повернення їх господарям.

Під час обшуку спеціаліст допомагає слідчому у виявленні об'єктів і слідів на них, що мають значення для провадження. Для цього він може використовувати сучасні техніко-криміналістичні засоби. Іноді вилучення об'єктів неможливо без руйнації перешкод: зняття штукатурки на стінах, підняття підлоги, зняття обшивки диванів тощо. Такі дії проводяться з дозволу слідчого за вказівкою спеціаліста та при його безпосередній участі. Незважаючи на законність дій, треба розуміти, що пошкоджується приватне майно особи, яка обшукується. Відповідно ст. 56 Конституції України кожен громадянин має право на відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої службовими особами при здійсненні ними своїх повноважень. приватної власності слід виходити з точки зору доцільності таких дій.

Під час обшуку може бути залучений фахівець-почеркознавець з метою відібрання матеріалів для авторознавчої або почеркознавчої експертизи. Нерідко такими об'єктами є особисте листування людини, таємниця якого гарантована ст. 31 Конституції України. У подальшому при проведенні експертизи також відбувається ретельне ознайомлення експерта з вилученими матеріалами, що виступають як досліджувані об'єкти або зразки для

порівняльного дослідження. На сучасному етапі розвитку комп'ютерних технологій листування може здійснюватися з використанням мережі Інтернет. У такому разі листи зберігаються на комп'ютері в особі, у приміщенні якої проводиться обшук. Після ознайомлення слідчого та спеціаліста з листуванням визначається вагомість виявленої інформації для розслідування та ухвалюється рішення про його вилучення. При проведенні комп'ютерно-технічної експертизи експерт також знайомиться з особистим листуванням людини. У зазначених випадках з його боку має бути забезпечено право особи на нерозголошення таємниці листування, гарантоване ст. 31 Конституції України.

Трапляються порушення прав людини і при проведенні дактилоскопічної експертизи. На сьогодні дактилоскопіювання в органах внутрішніх справ проводиться за застарілою методикою з використанням типографської фарби, яка наноситься на руки дактилоскопічним валиком. Після цього руки не завжди вимиваються з першого разу, рекомендується змивати залишки фарби тампоном, змоченим у бензині чи скипидарі, які негативно впливають на шкіру. З метою дотримання гідності особи під час дактилоскопіювання необхідно використовувати сучасні досягнення науки. Технології «безкольорового дактилоскопіювання» або сканування, що пройшли практику застосування в більшості зарубіжних країн, дозволяють отримувати відбитки високої якості без використання фарби.

Одним з напрямків експертної діяльності органів внутрішніх справ є забезпечення ведення криміналістичних обліків. Основним об'єктом оперативно-розшукового призначення в Україні є автоматизовані інформаційно-пошукові бази даних дактилоскопічної інформації. Виникає запитання щодо належного збереження та використання цієї інформації. Відповідно до ст. 32 Конституції України не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди. Безумовно, автоматизовані бази даних МВС мають певний ступінь захисту від втручання ззовні, але на сучасному рівні розвитку кіберзлочинності та комп'ютерних технологій і зважаючи на недостатнє фінансування системи МВС, питання захисту інформації залишається вкрай актуальним. З другого боку, не слід виключати й тієї обставини, що можливі витік інформації або її нецільове використання, наприклад, для потреб служби безпеки комерційних підприємств, банків, приватних фірм тощо. Доречі, витік інформації можливий і без відома та безпосередньої участі експертів, що обслуговують автоматизовані дактилоскопічні системи. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що певні порушення конституційних прав і свобод людини в експертній діяльності органів внутрішніх справ можна пояснити низкою об'єктивних та суб'єктивних причин, пов'язаних з реформуванням системи МВС, серед яких: велика плинність персоналу, у тому числі керівного складу, різке зниження чисельності працівників, які мають достатній досвід роботи; невідповідність рівня заробітної плати обсягам інтелектуальних, нервових, фізичних зусиль працівників; недостатній рівень фінансування системи МВС з боку держави; зниження рівня соціальної захищеності; підвищення рівня злочинності та її «професіоналізму» й організованості тощо. На сучасному етапі протидії злочинності дотримання конституційних прав і свобод людини з боку працівників експертної служби МВС є обов'язковим і залежить від професіоналізму та особистих якостей кожного співробітника. У цьому аспекті виникає питання щодо якісного підготування експертних кадрів, одним із складників якої є ознайомлення з досвідом європейських країн у галузі дотримання прав і свобод людини.

КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ ПРАВА НА ГРОМАДЯНСТВО В УКРАЇНІ

Чернюх Х.А., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС Букач В.В.

Важливим структурним елементом правового статусу особи є інститут конституційного права – громадянство, який є стійким політико-правовим